

УДК 629.7.083

ХРАМЧЕНКО В.А., провідний науковий співробітник, кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник

ВОЛЧЕНКОВ О.В., старший науковий співробітник

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ ІНЖЕНЕРНО-АВІАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АВІАЦІЇ

Запропоновано шляхи забезпечення термінологічної сумісності розроблюваних нормативних документів щодо інженерно-авіаційного забезпечення (ІАЗ) державної авіації України.

Ключові слова: інженерно-авіаційне забезпечення, виріб авіаційної техніки, метод технічної експлуатації.

У зв'язку з набуттям чинності нового Повітряного кодексу України [1] у Міністерстві оборони України - уповноваженому центральному органі виконавчої влади в галузі державної авіації відбувається процес нормативно-правового врегулювання діяльності державної авіації з багатьох питань, з ІАЗ зокрема. При цьому актуальним є завдання забезпечити одночасно реалізацію засад Повітряного кодексу України й сумісність положень розроблюваних нормативних документів щодо ІАЗ державної авіації з поняттями, що протягом декількох десятиріч відпрацьовано в нормативних документах інженерно-авіаційної служби авіації Збройних Сил. Тобто мова йде про необхідність подальшого удосконалення поняттєвого поля (групи тематично пов'язаних понять) [2, 3] системи ІАЗ державної авіації.

Аналіз чинної нормативної бази суб'єктів авіаційної діяльності, які експлуатують державні повітряні судна, вказує на необхідність введення поняття "авіаційна техніка державної авіації", що відповідає [1] і не протирічить поняттю "авіаційна техніка", яке використовувало не одне покоління військових авіаторів.

Цим вимогам задовольняє, на наш погляд, таке: **авіаційна техніка державної авіації (АТ)** – пілотовані та безпілотні державні повітряні судна, їх двигуни, компоненти та обладнання (знімне та стаціонарно встановлене на борту повітряного судна), авіаційні засоби ураження, авіаційні тренажери.

В авіації Збройних Сил України використовують термін "військова авіаційна техніка" (ВАТ). З урахуванням визначення для АТ, можна зазначити, що **ВАТ** – авіаційна техніка державної авіації, призначена спеціально для використання збройними силами.

У [1] наведено поняття "виріб авіаційної техніки". Визначення цього поняття сформульовано згідно з вимогами Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), а саме: виріб авіаційної техніки – повітряне судно, авіаційний двигун, повітряний гвинт або допоміжна силова установка. Усталена практика ІАЗ військової авіації значно ширше трактує це поняття. Тому пропонуємо в нормативних документах державної авіації використовувати термін "виріб авіаційної техніки державної

авіації”.

Виріб АТ – це одиниця промислової продукції, що належить до АТ, або будь-який складник цієї одиниці. Тоді **виріб ВАТ** – одиниця промислової продукції, що належить до ВАТ, або будь-який складник цієї одиниці.

Ще одним з питань термінологічної сумісності є створення єдиної у державній авіації термінології стосовно експлуатації АТ за технічним станом. На цьому шляху є певні труднощі, пов’язані з узгодженням деяких положень чинних військових нормативно-правових актів з фундаментальними положеннями науково-технічної літератури щодо методів технічної експлуатації.

Перш за все треба мати на увазі, що, відповідно до [4], **граничний стан** виробу АТ – стан виробу АТ, за яким його подальша експлуатація неприпустима чи недоцільна, або відновлення його працездатного стану неможливе чи недоцільне. При цьому зазначимо, що граничний стан може бути заданий або встановленими показниками (ресурсом та (чи) строком служби), або областю непрацездатних станів, або областю передвідмовних станів. Згідно з [4], **критерій граничного стану** – ознака чи сукупність ознак граничного стану виробу АТ, встановлених нормативною та (чи) конструкторською (проектною) документацією.

Тому, з урахуванням викладеного, а також [5], пропонуємо у нормативних документи з ІАЗ державної авіації використовувати такі поняття:

метод технічної експлуатації – сукупність правил визначення критерію граничного стану виробу АТ, а також видів і складу робіт з технічного обслуговування та ремонту виробу АТ під час експлуатації відповідно до встановленого критерію граничного стану;

метод технічної експлуатації за ресурсом – метод технічної експлуатації виробу АТ, за яким граничний стан виробу АТ задають установленими показниками (ресурсом та (чи) строком служби), а виріб АТ списують або відновлюють (ремонтують) після досягнення ним установленого ресурсу (строку служби);

метод технічної експлуатації до відмови – метод технічної експлуатації виробу АТ, за яким граничний стан виробу АТ задають областю непрацездатних станів, виріб АТ експлуатують до його відмови, а управління станом сукупності однотипних виробів АТ здійснюють шляхом відновлення, модифікації чи списання виробів АТ за результатами аналізу надійності;

метод технічної експлуатації до передвідмовного стану – метод технічної експлуатації виробу АТ, за яким граничний стан виробу АТ задають областю передвідмовних станів, а виріб АТ списують або відновлюють під час досягнення ним передвідмовного стану;

передвідмовний стан виробу АТ – працездатний стан виробу АТ, при якому його визначальний параметр (визначальні параметри) має (мають) значення, що знаходяться за межами випереджуючого допуску, або при якому має місце контрольована відмова припустимої кількості елементів виробу АТ, які складають внутрішній резерв його працездатності;

визначальний параметр виробу АТ – параметр виробу АТ, який самостійно або в сукупності з іншими параметрами характеризує працездатність виробу АТ відповідно до вимог нормативної та (чи) конструкторської документації;

випереджуючий допуск визначального параметра виробу АТ – встановлені нормативною та (чи) конструкторською документацією на виріб АТ граничні значення визначального параметра, у межах яких виріб АТ має запас працездатності, що забезпечує при періодичному контролі з відновними роботами безвідмовну роботу виробу АТ до чергового контролю його технічного стану, а при безперервному контролі – до можливості виконання відновних робіт.

Таким чином, використання в нормативних документах щодо ІАЗ державної авіації запропонованих терміносполучень з відповідними визначеннями понять дозволить, на нашу думку, забезпечити реалізацію нового Повітряного кодексу України та зберегти напрацьований за багато років поняттєвий потенціал для ефективного функціонування системи ІАЗ державної авіації України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Повітряний кодекс України” (від 19.05.2011 р. № 3393 - VI).
2. Внуков А.В., Скляр О.І., Храмченко В.А., Шаповалов Г.О. Деякі особливості синтезу системи технічного забезпечення авіації // Збірник наукових праць. – Київ: НЦ ПС ЗС України. – 2004. – Вип. 7. – С. 52-56.
3. ДСТУ 3325-96. Термінологія. Визначення основних понять.
4. ДСТУ 2860-94. Надійність техніки. Терміни та визначення.
5. ГОСТ 28056-89. Документация эксплуатационная и ремонтная на авиационную технику. Построение, изложение, оформление и содержание программы технического обслуживания и ремонта.

Надійшла до редакції 29.10.2012